

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
комунального некомерційного підприємства «Клінічна лікарня
«Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської
міської державної адміністрації)**

04.10.2023

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 04.10.2023 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування комунального некомерційного підприємства «Клінічна лікарня «Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), (далі – лікарня, заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Іваниш Ярослава Ярославівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Струц Олена Валеріївна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Цикаленко Ірина Ігорівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Круцюк Антон Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Яковець Ірина Станіславівна, представник громадської організації;

Дерев'яненко Наталія Миколаївна, представник громадської організації.

Лікарня знаходиться за адресою вул. Кирилівська 103, м. Київ.

Керівництво: **Мішиєв Вячеслав Данилович**, директор закладу.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 16.02.2022 за результатами якого виявлено порушення та недоліки, зокрема:

неналежне ведення медичної документації, зокрема, журнал реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, не ведеться належним чином;

палати відділення № 8 переповнені, зокрема у палаті з площею 25 м² розміщено 11-12 ліжок;

у душовій кімнаті відділення № 8 відсутні перегородки;

ліжкові хворі пацієнти не забезпечені приліжковими столиками для прийому їжі;

у відділенні № 13 відсутня інформація щодо телефонів і адрес посадових осіб, до яких пацієнти можуть звернутися у разі порушення їхніх прав.

Під час відвідування НПМ виявлено наступний позитивний досвід організації функціонування лікарні, який може бути поширено:

у працівників їдальні наявні особисті медичні книжки з вчасним проходженням медичного огляду;

облаштована кімната для гуртків та дозвільної діяльності, а також тренажерний зал;

приміщення укриття та відділень приведено до норм чинного законодавства шляхом проведення ремонтних робіт;

достатнє матеріально-технічне забезпечення для забезпечення функціонування лікарні;

належним чином облаштована протипожежна система, схеми евакуацій розташовані у кожному відділенні в доступному місці;

для фізичного обмеження, у разі потреби, використовуються сертифіковані ремені фіксації;

у дитячих відділеннях наявні додаткові захисні блокіратори на вікнах, оглядові віконця виготовлені з ударостійкого скла, захисне покриття стін, ігрові кімнати;

своєчасне проведення вологих прибирань та дезінфекційних заходів у відділеннях, відповідно до вимог санітарних норм.

Під час конфіденційного спілкування скарг від пацієнтів на неналежне жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, видів поведінки і покарання з боку персоналу не надходило. Зокрема, під час відвідування група НПМ отримала позитивні відгуки від пацієнтів про роботу медичного персоналу.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. Відповідно до статті 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу, держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування, також у статтях 283 і 284 Цивільного Кодексу України вказано про права фізичної особи на охорону здоров'я, та медичну допомогу. Проте у відділенні реанімації та інтенсивної терапії лікування проходить пацієнтка, яка перебуває у важкому стані, з підозрою на онкологічне захворювання, однак відповідно до медичної документації та пояснень медичного персоналу відділення консультування лікаря-онколога не проводилось. Зазначена бездіяльність зі сторони персоналу може загрожувати здоров'ю та життю пацієнтки.

2. У лікарні перебувають пацієнти, які страждають на хронічні психічні розлади та не потребують стаціонарного лікування, але потребують стороннього нагляду і догляду, та не можуть бути виписаними, оскільки втратили соціальні зв'язки. Під час перебування таких осіб у закладах з надання психіатричної допомоги їх подальше лікування не фінансується за кошти Національної служби здоров'я України відповідно до Програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році. Адміністрація лікарень вживає заходів щодо влаштування таких осіб до закладів соціального захисту населення, однак через відсутність вільних місць у таких закладах та значної тривалості процедури оформлення влаштування особи, які потребують стороннього нагляду і догляду, такі особи продовжують перебувати у стаціонарі лікарні.

3. У загальному психіатричному відділенні комплексної терапії резистентних форм хімічної залежності № 13 (далі – відділення № 13) вакантна посада психолога, що порушує вимоги статті 4 Закону України «Про психіатричну допомогу», зокрема психіатрична допомога повинна надаватися на основі медичної, психологічної та соціальної реабілітації.

4. Також у відділенні № 13 відсутні місця відпочинку та для забезпечення денної зайнятості. Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню СРТ/Inf(98)12-part (далі – Стандарти КЗК) звертає увагу, що психіатричне лікування повинно базуватись на індивідуальному підході, який передбачає вироблення окремого плану лікування для кожного пацієнта. Такий план повинен містити широкий набір реабілітаційних та терапевтичних заходів, включаючи й доступ до працетерапії, групової терапії, індивідуальної психотерапії, до мистецтва, театру, музики та спорту. Пацієнти повинні мати регулярний доступ до належним чином обладнаних кімнат відпочинку і мати можливість щоденно здійснювати прогулянки на свіжому повітрі. Бажано також, щоб їм була запропонована можливість вчитись або займатись прийнятою для них трудовою діяльністю.

5. У порушення Порядку обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції, затвердженого спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я від 06.07.2016 № 612/679, в приймальному відділенні медичні працівники не фіксують тілесні ушкодження та не інформують про такі випадки органи та підрозділи поліції та Державне бюро розслідувань.

6. Під час вивчення медичної документації встановлено, що рекомендації щодо належного ведення «Журналу реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади» (далі – журнал), за результатом попереднього відвідування залишились невиконаними. Так, при застосуванні фізичного обмеження або ізоляції лікарі-психіатри у журналі не заповнюють рядок, де вказується точний час початку застосування фіксації або ізоляції. Вищезазначене порушує вимоги пункту 7 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240.

7. Групою НПМ встановлено, що в частині відділень лікарні не дотримуються вимоги основних положень Державних будівельних норм України В.2.2.-10:2022 для закладів охорони здоров'я, зокрема:

пункту 8.2.11.5: у більшості санітарно-гігієнічних кабінах відсутні двері;

пункту 8.3.1.6: для обладнання захисних покриттів стін мають використовуватися протиударні бампери, однак не у всіх відділеннях вони наявні;

пункту 8.3.2.7: недотримання вимог мінімальних площ на одного пацієнта, також недостатнє забезпечення твердим інвентарем, зокрема, у деяких відділеннях відсутні приліжкові тумби, стільці відповідно до кількості ліжко-місць у палаті, шафи для зберігання речей;

пункту 8.3.2.9: у більшості палат відсутнє достатнє загальне та нічне освітлення;

пункту 8.3.5.2: захаращення палат м'яким інвентарем у дитячих відділеннях, замість зберігання постільної білизни та інших засобів у обладнаному приміщенні, також у відділенні № 13 одна з палат використовується як складське приміщення (для зберігання твердого та м'якого інвентарю).

У Стандартах КЗК у 34 пункті наголошено на важливості створення позитивного терапевтичного середовища, що передбачає забезпечення пацієнту достатнього простору для проживання, так само як і нормального освітлення, опалення та провітрювання, а також підтримання закладу в належним чином відремонтованому стані, який відповідає гігієнічним нормам, що встановлені для лікарняних закладів. Бажано, щоб у розпорядженні пацієнтів були тумбочки біля

ліжок і шафи для одягу, та сантехнічне облаштування таким чином, щоб не порушувати права пацієнта на приватність під час здійснення гігієнічних процедур.

8. Варто наголосити на грубому порушенні права на достатній життєвий рівень у відділенні для лікування осіб хворих на епілепсією, що склалося через проведення ремонтних робіт. Переведення пацієнтів з палат в яких проводяться ремонтні роботи в наявні палати призвело до порушення норм житлової площі, а саме: в одній з палат розташовано 10 ліжок на 34 м² (на одну особу припадає 3,4 м²), ліжка стоять впритул один до одного, що є порушенням норм Державних санітарних норм і правил «Санітарно-протиепідемічні вимоги до новозбудованих, реставрованих і реконструйованих закладів охорони здоров'я». Окрім того, групою НПМ зафіксовано недостатню кількість твердого інвентарю у житлових кімнатах, у зв'язку з чим пацієнти вимушені складати свої речі на стіл або стілець, що є грубим порушенням санітарно-гігієнічних норм.

9. Відповідно до вимог Інструкції з організації лікувального харчування у закладах охорони здоров'я, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.10.2013 № 931, лікувальне харчування призначається для зміцнення та збереження здоров'я населення, профілактику захворювань, пов'язаних з порушенням харчування, підвищення ефективності його застосування у комплексному лікуванні хворих. Проте у лікарні, через відсутність відповідальної особи (лікаря-дієтолога або сестри медичної з дієтичного харчування), пацієнти позбавлені можливості отримувати індивідуальне лікувальне харчування.

10. Під час відвідування приміщень маніпуляційних кабінетів групою НПМ виявлено ємкості заповнені використаними голками, а також використані ампули лікувальних засобів у смітнику. Відповідно до Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.06.2015 № 325 (далі – Норми), голки та пошкоджені ампули відносять до відходів категорії В, які повинні накопичуватись та зберігатись виключно у спеціальних приміщеннях, що виключає доступ сторонніх осіб. Разом з тим порушуються вимоги пунктів 10 і 12 Норм стосовно знімання голки зі шприца після його використання та використання контейнерів, що не проколюються і мають кришку, яка щільно прилягає забезпечуючи попередження безконтрольного розкриття ємності.

11. Відповідно до статті 4 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» під час надання медичної допомоги повинна забезпечуватись рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної і реабілітаційної допомоги та інших послуг в сфері охорони здоров'я, гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними

інтересами. Однак у лікарні наявні палати підвищеного комфорту, які на день відвідування НПМ незаселені, коли інші палати є перенаповненими (з порушенням норми площі на одну особу).

12. Заклад не забезпечений достатньою кількістю одноразових пелюшок та підгузків для дорослих, щоб забезпечити догляд за лежачими хворими. Як наслідок родичі пацієнтів змушені частково забезпечувати їх засобами гігієни за власні кошти.

13. На території закладу проводяться ремонтні роботи з облаштування укриття, проте зазначена споруда не розрахована на усю кількість пацієнтів. Для укриття також використовуються споруди подвійного призначення – цокольні поверхи лікарні, у яких не створені умови для тимчасового перебування людей, чим порушуються вимоги глави 7 Кодексу цивільного захисту України.

14. У лікарні наявна протипожежна система, датчики диму, вогнегасники з вчасним технічним оглядом, системи оповіщення у разі виникнення пожежі. Водночас у деяких відділеннях на вікнах встановлено нерозпашні ґрати, що порушує пункт 2.16 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417. Згідно з вищезазначеними правилами, у разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат – останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені.

15. У житловому корпусі відсутній інформаційний стенд з викладеною у доступній формі інформацією про права пацієнтів, а також адреси та номери телефонів гарячих ліній організацій та посадових осіб, зокрема Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, центрів безоплатної правової допомоги, тощо, на які підопічні можуть звертатись у разі порушення їх прав та інтересів.

16. У порушення пункту 34 Стандартів КЗК у закладі наявні відділення, де відсутні умови для вільного пересування маломобільних груп населення (відсутні пандуси, підйомники, поручні, тощо).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Київській міській державній адміністрації:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання у комунальному некомерційному підприємстві «Клінічна лікарня «Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів на охорону здоров'я та медичної

допомоги у комунальному некомерційному підприємстві «Клінічна лікарня «Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Комунальному некомерційному підприємству «Клінічна лікарня «Психіатрія»» виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) забезпечити:

- надання належної медичної допомоги пацієнтам;
- фіксування тілесних ушкоджень у відповідних ушкоджень та інформування про такі випадки поліції;
- облаштування місця відпочинку для пацієнтів у відділенні № 13;
- належне ведення медичної документації відповідно до чинного законодавства;
- дотримання вимог Державних будівельних норм під час обладнання відділень лікарні;
- зберігання твердого та м'якого інвентарю в окремо облаштованих приміщеннях;
- пацієнтів достатньою кількістю твердого інвентарю;
- індивідуальним лікувальним харчуванням осіб, які цього потребують за станом здоров'я;
- вчасну утилізацію та безпечне поводження з медичними відходами відповідно до чинного законодавства;
- лежачих хворих достатньою кількістю засобів гігієни;
- дотримання правил пожежної безпеки;
- облаштування інформаційних стендів з вказанням усієї необхідної інформації;
- облаштування лікарні для безперешкодного пересування маломобільних груп населення.

Додаток: фото до звіту.

Начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Руслан МОРОЗОВ

